

Владислав ЛАЗАРОВ

декан факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук

<https://orcid.org/0000-0001-9164-8619>

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ВТЯГНЕННЮ НЕПОВНОЛІТНІХ
У НАДАННЯ СЕКСУАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Проблема втягнення неповнолітніх до надання сексуальних послуг викликає серйозне занепокоєння в Україні. Незважаючи на систематичну та планову роботу правоохоронних органів, спрямовану на подолання цього явища, ця проблема продовжує існувати, створюючи значні ризики для безпеки молоді. У нашій роботі розглядаються проблемні питання протидії втягування неповнолітніх у надання сексуальних послуг за винагороду, та за результатами дослідження запропоновані шляхи вдосконалення засобів профілактики з боку правоохоронних органів.

Масштаби сучасного рабства, що включає торгівлю людьми, примусову працю та дитячу працю, є глобальними та зачіпають кожну країну світу й практично кожен сектор економіки. У цілому сучасний світ знає такі форми рабства, як торгівля людьми, дитяча проституція, примусовий шлюб, економічне та віртуальне рабство. Варто зазначити, що між цими формами немає чітких розмежувань, оскільки та сама людина може перебувати в декількох формах фактичної залежності [1, с. 63].

Згідно з офіційною статистикою станом на 2024 рік, в Україні залишається актуальною проблема втягнення чи примушування неповнолітніх до заняття проституцією. Зокрема, за вказаний період було обліковано 236 кримінальних проваджень, у 182 з яких особам повідомлено про підозру [2].

Отже, у 54 провадженнях, розпочатих за ознаками втягнення неповнолітніх у заняття проституцією, винних осіб не було притягнуто до кримінальної відповідальності. Тобто майже чверть (23 %) випадків протиправної діяльності залишаються безкарними, що свідчить про наявність проблемних питань процесу досудового розслідування проваджень досліджуваної категорії.

При цьому необхідно пам'ятати, що кримінальні правопорушення цієї категорії мають високий рівень латентності, тобто проблема має більш загрозливий характер, ніж висвітлена офіційною статистикою.

За кваліфікуючою ознакою ч. 3 ст. 303 КК України «вчинення щодо неповнолітнього» засуджено 252 особи, з яких 19 – громадяни інших держав. Дані вказують на негативну тенденцію до того, що вразлива молодь через своє малолітство все частіше стає жертвами сексуальної експлуатації.

Це становить суттєву загрозу не тільки для фізичного, але й психічного та емоційного здоров'я неповнолітніх потерпілих [3].

Проблемні питання виявлення та розслідування кримінальних проваджень за ст. 303 КК України досліджували М. М. Єфімов, В. В. Загамула, М. В. Куратченко, В. О. Малярова, К. Ю. Назаренко, В. Ю. Мосяженко, О. М. Федик, С. А. Циркун, Т. А. Шевчук та ін. Водночас наведена статистика свідчить про необхідність подальших досліджень вказаного питання в контексті удосконалення форм та методів роботи правоохоронних органів загалом та Національної поліції України зокрема.

Звіти з різних відкритих джерел і соціальних мереж за 2020–2024 роки проливають світло на жакливу реальність залучення неповнолітніх до секс-індустрії в Україні. Зокрема, Європол спільно з поліцією Іспанії припинив діяльність злочинного угруповання, яке залучало до комерційного сексу дівчат зі Східної Європи. У межах спеціальної операції було заарештовано 5 осіб, зокрема громадян росії, України та Іспанії, у тому числі ймовірного організатора злочинного об'єднання [4]. За результатами спеціальної операції було визволено 14 потерпілих, зокрема неповнолітніх дівчат з України, які перебували в абсолютній ізоляції.

Доступність онлайн-платформ ще більше сприяла експлуатації неповнолітніх та їх батьків, роблячи їх легкою мішенню для торговців людьми та сутенерів. Особливо гострою стала ця проблема в контексті збройної агресії російської федерації проти України та використання уразливого стану українських біженців.

Найбільш поширеною схемою схиляння неповнолітніх до надання послуг сексуального характеру є: надання пропозицій підготовки «фотосесій»; обіцянка допомоги у налагодженні соціально-побутових умов та в поліпшенні матеріального стану потерпілого тощо [5].

Для організації дієвої боротьби зі злочинністю у цьому напрямі необхідно мати чітке усвідомлення соціальної сутності цієї проблеми.

Профілактична діяльність під час проведення досудового розслідування являє собою комплекс заходів соціально-психологічного, інформаційно-виховного, організаційно-управлінського та правового характеру [6, с. 337].

Для вирішення проблеми правоохоронні органи повинні застосувати багатоаспектний підхід. По-перше, посилення співпраці між відділами поліції, соціальними службами та неурядовими організаціями має вирішальне значення для ефективного виявлення та порятунку неповнолітніх, які ризикують зайнятися проституцією або вже займаються проституцією. Посилення відповідальності для злочинців, які вчиняють дії з сексуальної експлуатації дітей.

Крім того, у боротьбі із залученням неповнолітніх до проституції важливі заходи, спрямовані на: збирання та аналіз інформації про детермінанти злочинної поведінки; вивчення особи потерпілого, визначення його мотивації та стосунку до надання послуг сексуального характеру за винагороду; проведення відповідних інформаційних кампаній серед потенційно вразливих груп населення (особливо серед осіб шкільного віку); висвітлення у медіа інформації про позитивні результати правоохоронних органів у боротьбі із сексуальною експлуатацією неповнолітніх; звернення слідчого з повідомлення про детермінанти кримінального правопорушення до представників ювенальної превенції, органів прокуратури та/або служби у справах дітей; наукові розробки, зокрема методичних рекомендацій, з урахуванням сучасних підходів (зокрема, міжнародного позитивного досвіду), щодо вдосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень досліджуваної категорії.

Отже, проблема залучення неповнолітніх до проституції в Україні вимагає негайної уваги та узгоджених зусиль усіх правоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування. Завдяки комплексному усуненню детермінантів кримінальних правопорушень, поліпшенню профілактичних заходів та забезпеченню ефективних тактичних комбінацій в процесі досудового розслідування можна досягти значних успіхів на шляху до захисту прав дітей як однієї з головних соціальних цінностей.

1. Методичні рекомендації для аналізу тенденцій у відмиванні коштів, пов'язаних із сучасними формами рабства. Державна служба фінансового моніторингу України. Київ, 2024. 82 с.

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року: Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2024). *Офіс Генерального прокурора*. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=260042.

3. Карчевський М. Протидія злочинності в Україні : інфографіка (2013–2024) : інтерактивний довідник. URL: <https://karchevskiy.com/i-dovidnyk/>.

4. В Іспанії затримали банду секс-торговців, які вербували дівчат зі Східної Європи. URL: https://nnovosti.info/news/v_ishpaniji_zatrimali_bandu_seks_torgovtsiv_jaki_verbuvali_divchat_zi_shidnoji_jevropi-68996.html.

5. Зловмисники в ЄС хотіли продати українських біженців у трудове і сексуальне рабство (23/06/2022). URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/23/7141879/>.

6. Кривопуск О. Г. Профілактичні заходи під час розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. № 1 (105). С. 328–340. DOI: 10.33766/2786-9156.105.328-341.